

АСПЕКТИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ УЧИЛИЩНАТА ОБЩНОСТ И РОДИТЕЛИТЕ - ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ

ВЕСЕЛИН ДИМИТРОВ МИХАЛЕВ

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

РЕЗЮМЕ: В публикацията се разглеждат въпроси, отнасящи се до очертаване на някои аспекти на взаимодействие между училището и семейството. Очертани са сферите на родителското участие в дейността на образователната институция. Посочват се основните цели и принципи на взаимното сътрудничество. Предложен е примерен план и модел за управление на взаимодействието на връзката училище - семейна среда.

Ключови думи: модел, взаимодействие, училище, родители, учители

ASPECTS OF INTERACTION BETWEEN THE SCHOOL COMMUNITY AND PARENTS - POSSIBLE SOLUTIONS

VESELIN DIMITROV MIHALEV, Ph.D

Varna Free University „Chernorizetz Hrabar“

ABSTRACT: The publication addresses issues related to outlining some aspects of school-family interaction. The spheres of parental participation in the activity of the educational institution are outlined. The main goals and principles of mutual cooperation are indicated. An example plan and model for managing the interaction between the school and the family environment is proposed.

Key words: model, interaction, school, parents, teachers

„Създаването на позитивно партньорство с родителите, вслушването в техните идеи, загрижеността за образованието на децата им, всичко това помага на училищата да създават по-добра учебна среда“

Кен Робинсън

ВЪВЕДЕНИЕ

Динамично променящата се реалност днес налага необходимостта от ефективно управление на взаимодействието между образователната институция и семейството, което се основава на традиции и успешни практики. Обединяване на усилията на двете страни: училище и семейство може да доведе до постигане на максимални резултати по отношение на личностното развитие на подрастващите. Днес може да се обобщава, че двете страни все още търсят пътя - една към друга. Според учителите, основните възпитателни проблеми днес са свързани със семейното възпитание, времето, което родителите отделят за своите деца, интереса и ангажираността, които проявяват към учебната дейност на децата, нравственото формиране на личността - ценностни ориентации, агресията, спазване на установени правила, отношението към ученето и концентрацията на вниманието по време на учебния процес (Чавдарова - Костова 2012, с.75).

В училищната практика има много примери за позитивно взаимодействие между тези две страни. Една от основните идеи на съвременната образователна философия е обединяването на техните усилия в името на постигане на обща цел. Като една от основните причини за възпитателни дефицити у съвременните ученици се очертава липсата на родителя (физическа или като комуникация, макар и родителят да присъства до и край детето). Незаинтересоваността на родителите към случващото се с детето, недостатъчното им внимание към децата и неангажираността им поставят сериозния въпрос за оптималността на присъствието му до детето в качеството на осъществяващ реални възпитателни функции. Очевидно

работата с родителите се очертава като едно от ключовите решения на съществуващите проблеми с възпитателен характер в българското училище.

Днес широко се споделя мнението, че поради прекомерната си ангажираност, свързана с трудовата реализация и финансовото обезпечаване на семейството, много от родителите нямат достатъчно време за четене на педагогическа литература, не знаят с кого да се консултират при възникнал проблем с детето им. Редица от тях разчитат на популярни интернет сайтове, чрез които търсят отговори на вълнуващи ги въпроси, но не от професионалисти, а най-вече от родители, били в сходни ситуации. В тази насока училището може да помогне, като се заеме с повишаване на педагогическата им компетентност. На преден план като решение на съществуващите проблеми учителите извеждат **взаимодействието със семейството**, с обществеността, с психолози и др. Недостатъците в педагогическата култура на родителите затрудняват работата на учителите, защото те трябва да се заемат допълнително и с коригиране на грешките, допуснати в семейното възпитание, за да помогнат на детето. Този въпрос, традиционно разглеждан като *„взаимодействие между семейството и училището“*, може да бъде интерпретиран и като *„взаимодействие между семейството и държавата“*.

Детето като общ субект на въздействие/взаимодействие непрекъснато „преминава“ от едната към другата институция, „носейки“ със себе си ефектите на съответните въздействия/взаимодействия (пак там, с.11). Основания за тази теза могат да бъдат намерени в разсъжденията на Е. Дюркем относно противоречивия характер на отношението „семейство-училище“. Той коментира „доста спорния въпрос за задълженията и правата на държавата в областта на възпитанието“ и противопоставянето им с „правата на семейството“ на базата на аргумента, че *„детето принадлежи най-напред на своите родители. Именно на тях се пада да ръководят неговото интелектуално и нравствено развитие, както те го разбират“*. Базирайки се на такъв тип аргументи се достига до извода, че: *„Така възпитанието се схваща по същество като частна и семейна работа“* (Дюркем 2006, с. 27).

Днешната българска реалност поражда поредица от въпроси: Възпитанието на децата само ангажимент и отговорност на родителите ли е? Ако е ангажимент и отговорност и на образователната институция, тогава какви са рамките на възможно влияние, свързано с формирането на личността на детето, на негови възгледи, убеждения и ценности? Регламентирани ли са ангажиментите на учителите по отношение на родителите и взаимодействието с тях?. Отговорът на тези въпроси в синхрон със съвременните образователни приоритети налагат изискването за **цялостна институционална политика** за взаимодействие на учителите и родителите, в която те са взаимно уважаващи и допълващи се партньори и съюзници. Сътрудничеството и взаимодействието с родителите е съществена част от дейността на педагогическите специалисти, свързана с провеждането на училищна политика за постигане на добри резултати в обхвата и включване на учениците в образователния процес, създаване на благоприятна образователна среда и оказване на ефективна обща подкрепа на всеки ученик. Мястото и ролята на семейството в социалните структури и отношения, оказва влияние върху *характеристиките на възпитателните взаимодействия* между родители и деца, както и върху взаимодействието между родителите и образователните институции.

Взаимодействието между семейството и образователната институция може да бъде разглеждано в няколко основни плана:

- ✓ мотивация за взаимодействие;
- ✓ детерминираност на ефективността на взаимодействието;
- ✓ сфери, форми и модели на взаимодействие.

Ролята на семейството в социалните структури и отношения, оказва влияние върху възпитателните взаимодействия между родители и деца, както и върху взаимодействието между родителите и образователните институции, които се грижат за развитието на децата им. Днес изглежда правдоподобно твърдението на С. Чавдарова-Костова, че *„образователните институции в редица случаи все повече изпълняват компенсаторни функции по отношение отглеждането на децата, които са по-близо до функции, предлагани като социални услуги, а не само осъществяване на образователна дейност“* (Чавдарова-Костова 2012, с.19). Всичко това

налага изработване на ефективен **модел на взаимодействие** между училищната общност и родителите в съответствие със законите и подзаконовите нормативни документи:

- ✓ Закон за предучилищното и училищното образование, глава десета, чл. 208-210;
- ✓ Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г.;
- ✓ Стратегия за намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система за периода 2013-2020 г.;
- ✓ Стратегията за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства за периода 2015-2020 г.;
- ✓ Национална стратегия за повишаване и насърчаване на грамотността за периода 2014-2020 г.
- ✓ Стратегия за развитие на образователната институция.

В Закона за предучилищното и училищното образование родителите се определят като участници в образователния процес заедно с децата и педагогическите специалисти (чл. 2, ал.2). Един от принципите, въз основа на които се осъществява образователният процес е ангажираността на родителите заедно с тази на държавата, общините и юридическите лица с нестопанска цел, работодателите и други заинтересовани страни (чл. 3, ал.2, т.11). В ЗПУО има специална глава, която е посветена на родителите. В нея освен правата и задълженията на родителите са определени формите на взаимодействие (родителски срещи, индивидуални консултации, обучения) и средствата за комуникация (ученически бележник, електронен дневник, електронна поща).

Индивидуалното взаимодействие между членовете на семейството и училището са регламентирани в Наредбата за приобщаващото образование, според която родителската общност участва в дейности, насочени към промяна на нагласите и приемане на психологическа подкрепа за родители в осъществяване на превенция на насилие и агресия, консултативна дейност, партньорство при изготвяне на училищни правила и процедури. Правото на родителите да участват в училищното образование като членове на

формални родителски организации е регламентирано в глава Настоятелства от ЗПУО (чл. 306 - чл.309) и глава Обществени съвети (чл. 265 - чл. 270).

Връзката между семейството и училището като образователна институция се обуславя от взаимната им отговорност за възпитанието, обучението и социализацията на децата. Тези два фактора създават средата, в която подрастващите се формират като личности и непрекъснато се развиват. Предложеният модел за взаимодействие между образователната институция и семейството има за цел изграждане на училищна общност с общи цели и споделени ценности, постигане на позитивни взаимоотношения, които да обединят усилията на педагогическите специалисти и родители в образователно-възпитателния процес. В него са определени ролите, отговорностите и задълженията им, а моделът се основа на следните **разбирания**:

- ✓ Родителите имат съществено влияние върху постиженията на учениците през целия процес на обучение;

- ✓ Възможността за неуспех в ученето се увеличава, в случаи при които е налице липса на родителски интерес към процеса на усвояване на знания и умения;

- ✓ Голяма част от родителите споделят отговорността за образованието на децата им между тях и училището;

- ✓ Много родители желаят да бъдат включени в процеса на получаване на образованието на децата си.

При осъществяване на взаимоотношенията между училището и семейството е необходимо да се отчитат следните **фактори**:

- ✓ Икономическото развитие;

- ✓ Ценностната криза;

- ✓ Приемственост в поколенията;

- ✓ Мястото на училището в обществото;

- ✓ Доверието в институциите;

- ✓ Движението на училище и семейство в различни орбити;

- ✓ Бавният темп на утвърждаване на социално-гражданското участие в живота на училището.

Въз основа на посочените мотиви може да бъдат очертани *сферите на родителското участие* в шест основни вида дейности, свързващи семейство - училище - общност:

1. **Отговорно родителство.** Родителите имат задължения към децата си, изразяващи се в грижа, ръководство и задоволяване на жизнени потребности, осигуряване на здравословни и безопасни условия в домашна среда, която насърчава обучението и доброто им поведение в училище. Училището трябва да осигури обучение и информация в помощ на семействата за подпомагането им в отглеждането на децата, подобряването на педагогическата им култура и осведоменост и предоставянето на съответните ресурси чрез различни форми на взаимодействие - семинари, видеа, курсове за обучения, „Училище за родители“ и др. Следва да се предприемат действия за взаимно опознаване на семействата с педагогическите специалисти, чрез провеждане на срещи за обмен на информация.

2. **Двупосочна комуникация.** Включва предоставяне на информация за учениците, чрез съобщения до родителите за училищните програми, както и за напредъка им. Комуникацията трябва да бъде ефективна, навременна, релевантна. Средствата за комуникация трябва да бъдат подходящи за родителите, а процесът да е двупосочен при провеждането на индивидуална среща с всеки родител поне веднъж годишно с последващи дейности.

3. **Осъзнато доброволчество.** Родителите могат да допринесат значително за функционирането на училището чрез родителското им участие като помощници на учителя в училище, участие в доброволческа дейност за естетизиране на училищната среда, участие в екскурзии и осигуряване на възможности за взаимодействие.

4. **Живот въкъщи.** Училището включва семействата в образователната дейност на учениците у дома и ги подпомага, за да учат ефективно чрез насърчаване на ученето, включване на семейството в подготовката на децата у дома. Чрез различни форми на работа се предоставя информация на семействата за необходимите умения на

учениците по всички предмети за всеки клас, за това как те да ги подготвят при недостиг на знания и умения.

5. **Вземане на решения.** Училището може да предостави на родителите значими роли при вземане на решения в училищния живот, чрез включването им в обществения съвет и училищното настоятелство. Училището като образователна институция следва да бъде отворено към всички членове на обществото, а не само към тези, които имат най-много време за училищни въпроси.

6. **Сътрудничество с общността.** Важно е да се отбележи необходимостта от координиране на работата на училището с ресурсите на общността, бизнеса, университетите, както и други общности.

7. **Осъзнавайки отговорността,** която училището трябва да поеме по отношение на участието на семейството и разбирането, че училището и семейството заедно могат да постигнат повече за нормалното емоционално-поведенческо развитие на учениците, се налага необходимостта от планиране и осъществяване на дейности, които имат за цел оптималното включване на семейството в училищния живот и в образователния процес.

Ако съвместната работа на родители и педагогически специалисти се основава на училищни структури и правила, очертаващи рамката на съучастие на семейството в планирането, организацията, управлението на училищния живот, то това ще гарантира равнопоставеност на страните и ще постави взаимодействието на партньорска основа.

АНАЛИЗ НА АКТУАЛНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ УЧИЛИЩНАТА ОБЩНОСТ И РОДИТЕЛИТЕ

От училищното образование днес се изисква това, което учениците изучават да бъде полезно за живота, занятията да се провеждат в дух на интерактивност, справедливо оценяване на техните знания и компетентности, родителите им да имат ясна представа за обучението на техните деца, да бъдат интегрирани и реинтегрирани в системата на училищното образование. Всички подобни искания подсказват, че

обществото очаква прилагането на иновативни методи на работа, правна грамотност на родителите, които да бъдат запознати с техните права и задължения в съответствие с нормативната уредба за системата на училищното образование, добре подготвени педагогически специалисти, които да прилагат креативни методи и форми на взаимодействие с родителската общност.

В резултат на придобитият опит и наблюдения могат да се изведат различни типове родителска *позиция*, пряко свързана с процеса на взаимодействие с училищната общност:

- ✓ Родители, приемащи с готовност участие в училищния живот;
- ✓ Родители, проявяващи неутралност и неангажираност;
- ✓ Родители, поставящи под съмнение работата в образователната институция.

Функциите на осъществяваното взаимодействие между училището и семейната среда са *информационна, конструктивна и социална*. Препятствията и ползите произтичат от противопоставянето на двете институции: училище - семейство, които имат общи ценности, но ги поставят по различен начин и с различни средства. Важна е целта - да се преодолеят различията след дефиниране на проблемите, като се търсят ефективни средства за тяхното решаване.

Кризата във взаимодействието между училището и семейството се изразява в проявеното взаимно недоверие, което очертава някои проблемни области:

- ✓ Възможностите на двете страни да осигурят пълноценно развитие на децата;
- ✓ Познаване на проблемите на училището и на младите хора;
- ✓ Миграция на семействата в други държави или населени места в Република България;
- ✓ Родители с нисък образователен ценз, които не са заинтересовани децата им да посещават редовно училище;
- ✓ Методите на преподаване на учителите и невъзприемането им от родителите.

Очакванията на родителите към учителите са:

- ✓ Да имат ясен, прецизен и професионален подход в процеса на обучение и възпитание на подрастващите, който да се споделя от родителите;
- ✓ Да имат формирани ясни и прецизни критерии за оценка на постиженията на учениците в процеса на тяхното обучение;
- ✓ Да осъществяват редовно с родителите обратна връзка;
- ✓ Да са последователни в изискванията си към поставените задачи на учениците за самоподготовка в дома;
- ✓ Да проявяват уважение и разумна възискателност към учениците по време на цялостното им обучение в училище;
- ✓ Да представят пред родителите модел на добри педагогически образци на поведение.

В институционален план въпросите свързани с взаимодействието на родителите с училищната институция намират отражение във вътрешно-училищни документи: Правилник за дейността на училището, Правилник за вътрешния трудов ред, длъжностни характеристики на педагогическите специалисти, училищен план за управление на взаимодействието между училищната общност и родителите, споразумение за сътрудничество между училището и родителите. В *таблица 1* са представени силните страни и идентифицираните проблемни области в хода на реализацията на процеса на взаимодействие на връзката училище - семейна среда.

Таблица 1

СИЛНИ СТРАНИ	ПРОБЛЕМНИ ОБЛАСТИ
1.Учителите осъществяват диалог с родителите като използват разнообразни форми на комуникация. 2.Родителите приемат с готовност участие на децата им в училищния живот.	1. Не малък процент от учениците се отглеждат в непълни семейства - разделени родители, децата се отглеждат от дядо и баба. 2. Липса на родителски капацитет у не малка част от

<p>3.Родителите оценяват професионалния подход на училището за личностното развитие на собствените им деца.</p> <p>4. Поставено е начало на процес на задълбочен анализ на взаимодействието училище - родители, определяне на основни принципи на взаимодействие на училищно равнище.</p> <p>5. Педагогическите специалисти приемат с осъзната отговорност функциите си, свързани с взаимодействието им с родителите.</p> <p>6. Изработен и приложен модел на „Училище за родители“.</p> <p>7. Включване на родители в дейностите по прилагане на „Модел на взаимодействие между ученик - учител - родител“, подпомогнати от училищното ръководство за превенция от отпадане от образователната система, в резултат на поставена оценка „слаб 2“ по един или повече учебни предмета.</p> <p>8.Отговорно и пълноценно подпомагане дейността на учителите</p>	<p>родителите, свързан с нисък образователен ценз.</p> <p>3.Родителският авторитет не е достатъчен за постигане на възпитателни и образователни резултати.</p> <p>4. Общинските институции и другите заинтересовани страни са в добра координация с общинските училищни общности, но не разполагат с нужните ресурси за ранното предупреждение за проблемно поведение.</p> <p>5. Постигането на училищно - родителско договаряне за партньорство или договор не е постигнато в пълен обем.</p> <p>6.Доброволчество в училището не се прилага в пълен обем. То се разбира само като участие на родителите в дарителски кампании и събиране на средства от училищното настоятелство.</p> <p>7. Осъществяване на контакт с родителите не само когато има проблем.</p> <p>8. При проблемно поведение или проява на ученик родителите не вярват на учителите относно виновността на тяхното дете, обвиняват учителя в</p>
---	--

<p>от страна на родителите в ОВП при електронно обучение от разстояние в условията на COVID-19.</p> <p>9.Получено съдействие от родителите при осигуряване на условия за електронно обучение от разстояние – осигуряване на електронни устройства, съдействие при мотивиране на ученици за пълноценно включване в електронно обучение от разстояние.</p>	<p>пристрастност.</p> <p>9.Слабо образовани родители често са агресивни спрямо учителите и другите деца.</p> <p>10. Родителите се опитват да дават оценка за професионалните качества на учителите, да коментират методите им на преподаване, без да са специалисти в областта.</p> <p>11. Родителите с нежелание идват в училище, когато са повикани по повод проблемно поведение или слаби резултати на детето им.</p> <p>12. В организиранияте от училището дейности с родителите участват предимно майките.</p>
--	---

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И ДЕЙНОСТИ ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ УЧИЛИЩНАТА ОБЩНОСТ И РОДИТЕЛИТЕ

1. Нарастване на ангажиментите и отговорностите на училището за приобщаване на родителите към училищния живот.

✓ Развиване на капацитета на училищния персонал и родителите за преодоляване на отчуждението и взаимното недоверие;

✓ Предприемане на дейности за информиране и консултиране на родителите с цел какво се прави и защо. Училищното ръководство обсъжда с родителите нуждата от партньорство и резултатите от него, включва родителите в идентифицирането на важни за училището проблеми, в училищното планиране и управление;

✓ Изследване на социалния статус на семействата и взаимовръзката с ниските резултати на учениците.

2. Постигане на училищно - родителско договаряне за политика на сигурна училищна и обществена среда за учениците и за тяхното личностно и социално развитие.

✓ Изграждане на организационна структура на родителите (клуб, център, съвет, дружество) за създаване на равностойни партньорски взаимоотношения между училището и родителите. Съвместно организиране на дейности и събития - кампании на четенето, дейности по интереси, пътувания с образователна цел, благотворителни базари, спортни дейности, семинари, срещи с училищни психолози и др.;

✓ Възприемане на подхода за правата на трите страни: учители, родители и ученици;

✓ Сключване на писмен договор между училище и родители с определени конкретни задължения и отговорности на двете страни.

3. Създаване на училищни мрежи за взаимна подкрепа и мултиплициране на добрия опит в развитието на ефективни взаимодействия между училищната и семейната среда.

✓ Използване на социалните мрежи за оповестяване на добри училищни практики.

✓ Организиране на училищни и регионални форуми за споделяне на добър опит с цел неговото мултиплициране.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ

Образованието като процес включва обучение, възпитание и социализация. Българското законодателство отразява съвременното състояние на обществените системи и нагласи, като полага **принципите на взаимодействие** между училището и семейната среда:

✓ *Принцип за запазване и развитие на българската образователна традиция, хуманизъм и толерантност.* Семейството носи първостепенна отговорност за образованието и развитието на своите деца, а родителите са най - важните „учители“ на своите деца. Родителските ангажименти са

определени в законодателната уредба, която дефинира отговорността на родителите за развитието на техните деца;

✓ *Принцип за ангажираност на държавата, общините и юридическите лица с нестопанска цел, работодатели, родители и други заинтересовани страни* и диалог между тях по въпросите на образованието. Училището е много повече от една административна единица, то е събирателен център на административната общност. Училищната общност включва множество групи, които са свързани с училището чрез личностни връзки, професионални роли, по географски принцип, мултикултурна специфика и задължения. Училищната общност включва учители, ученици и родители, както и широк кръг от местната общност;

✓ *Принцип на автономия за провеждане на образователните политики, самоуправление и децентрализация.* Показател за ефективността на училището е степента, в която то успява да съдейства за интегриране на различните групи (ученици, учители, родители, общественост и др.) в една функционираща училищна общност. Изборът, направен от училището по отношение на характера на взаимоотношенията със семействата и общността, е показател за училищните ценности и нагласи. Образованието като процес включва и ориентираност към мотивацията на ученика, към възрастовите и социалните промени в живота му, както и към способността му да прилага усвоените компетентности на практика.

РАЗВИТИЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ УЧИЛИЩЕТО И СЕМЕЙСТВОТО

Конфликтите между учители и родители могат да имат негативни последици за учениците. Според Г. Петров, част от тях се свеждат до:

✓ недооценяване от родители и учители на факта, че детето може да развие чувство за малоценност на базата на невъзможността или трудностите в преодоляването на преходния период, свързан с неговото утвърждаване в ученическия или приятелския кръг;

✓ високомерното поведение на родители, основаващо се на високо социално или материално положение;

✓ нежеланието на родителя да приеме за обективни оценките, поставени на детето му по даден учебен предмет;

✓ негативна интерпретация от заинтересовани лица, както и мнения и оценки, дадени от страна на родители към учители, така и на такива, дадени от учители към родители (Петров 1998, с.187-188).

Родителите също имат очаквания към педагогическите специалисти - учителят да притежава умения и компетентности, съчетани с лична търпимост, за да бъде достигнат консенсус в името на най-доброто развитие на ученика.

Неглижирането на образователното развитие на детето може да доведе до прехвърляне на родителската отговорност в ресора на училището. Идеята за *споделената отговорност* все още не се възприема от всички родители по различни причини. Могат да бъдат очертани няколко основни **сфери** на взаимодействие между образователните институции и семейството:

- **Взаимно информиране:**

✓ от страна на образователната институция - правилници, заповеди, организиране на мероприятия, екскурзии, участие в състезания и др.

✓ от страна на родителите – информация, която трябва да бъде взета предвид от страна на образователната институция с оглед обучението и възпитанието на учениците (например заболяване на детето, специфични изисквания на родителя към храненето на детето).

✓ решаване на различни по характер възникнали проблеми:

✓ с учебните постижения, с поведението на децата,

✓ при престоя на учениците в училището,

✓ адаптация към средата на учениците със специални образователни потребности.

- **Подпомагане на учителя:**

✓ в урочната дейност;

✓ в извънурочна/извънкласна дейност;

✓ в извънучилищна дейност;

✓ съдействие при реализацията на общоучилищни дейности - празници, тържества и др.

Традиционни форми за интегриране на родителска активност в дейности в образователната институция са включване в различни тържества и празници - национални, училищни, откриване и закриване на учебната година, патронни празници, екскурзии, походи и др. Родители и други представители на семействата участват като наблюдатели на изяви на техните деца в дейностите с благотворителна насоченост с доброволчески труд в облагородяването на училищните пространства и материалната база.

• **Участие в колективни органи в помощ на образователната институция:**

- ✓ родителски актив;
- ✓ училищно настоятелство;
- ✓ обществен съвет.

Актуалността на разглежданата проблематика определя някои аспекти от взаимодействието на училището с родителската общност. Това налага да се търсят възможности за оптимизиране на участието на родителите в образователно-възпитателния процес, чрез прилагане на различни **форми на сътрудничество** - индивидуални и колективни. Важно за учителя е да познава както силните страни, така и ограниченията на отделните форми на взаимодействието между семейството и училището, за да може да се прецени коя от тях при какви обстоятелства е най-подходящата с оглед на задачите, които са поставени по отношение контактът с родителите.

1. **Индивидуални форми на сътрудничество - провеждане на разговори** от педагогическите специалисти за информиране на родителите за развитието на ученика и неговото поведение, **индивидуални консултации/срещи**, относно затруднения в процеса на обучение и възпитание, индивидуални разговори на учител с родител, във времето когато родителите водят или вземат детето от училище, **индивидуални телефонни обаждания, размяна на съобщения по електронна поща** и др. Макар, че не е особено прилагана в училищната практика форма за изпращане на благодарствени писма до родителите по повод интелектуални

и нравствени постижения на техните деца, същата се явява изключително благоприятна предпоставка за активизиране на родителското участие в съвместното взаимодействие с училището. Нейното прилагане води до чувство за гордост у родителя, което от своя страна го стимулира за бъдеща съвместна работа с педагогическите специалисти.

Индивидуалните срещи/консултации могат да бъдат реализирани както между учител и родител, така и между педагогически съветник/психолог и други професионалисти, работещи в образователната институция (ресурсен учител, образователен медиатор, директор, зам.-директор). Положителните характеристики на тази форма се отнасят до:

- изясняване на насама на съответния възникнал проблем (доверителност на общуването);
- учителят може да прецени по поведението на родителя, по думите му, характеристики на личността му, които оказват влияние върху детето;
- разговарянето по даден проблем с родителите е път към неговото решаване, защото е свързано с ангажирането на родителя към проблема.

Тази форма е подходяща, когато се обсъждат въпроси, чието коментиране не е препоръчително да става пред други родители.

Изброените форми могат да бъдат използвани за решаване на различни по характер възникнали проблеми с учебните постижения и поведението на децата. Необходимо е доброто познаване както на силните страни, така и на ограниченията на отделните форми на взаимодействието между семейството и училището, за да може да се прецени коя от тях при какви обстоятелства е най-подходящата.

2. Колективни форми на сътрудничество - провеждане на родителски срещи, анкети, подготовка на информационни табла за родителите, посещение на открити педагогически практики, дискуссионни форуми, участие в семинари „Училище за родители“, участие в „Дни на отворени врати“, включване на родителите в групите за дейности по интереси и училищни проекти, тематични тържества, спортни празници, концерти, посещение на исторически обекти с образователна цел.

При възникнал общ проблем с няколко ученици е подходящо организиране на **групови срещи/консултации** с родителите им. Положителните характеристики на тази форма на взаимодействие се свързват с това, че едновременно с родителите на децата с общ проблем се изясняват проблемната ситуация, причините, довели до нея, търсят се общи решения за преодоляването ѝ. Ограниченията при нейното прилагане са свързани със затруднения, произтичащи от различните работни графици на родителите и определянето на общо за всички удобно време на срещата, родителите се различават помежду си по индивидуални характеристики, което би могло да доведе до противоречия и несъгласия при определянето на решенията на проблема. Учителят или педагогическият съветник, които използват тази форма, трябва да отчитат възможността за различен тип реакции от страна на присъстващите родители, различна интерпретация на случилото се и различно мнение по отношение на възможните решения.

Традиционната, широко разпространена форма за осъществяване на взаимодействие с родителите са **родителско-учителските срещи**. На тях учителите би трябвало да запознават родителите с онова, с което се занимават децата в училище - не само образователните, но и другите възпитателни, в т. ч. спортни, извънкласни и извънучилищни дейности. Родителско-учителската среща по този начин би се превърнала в едно много добро място и за повишаване на педагогическата компетентност на родителите.

Положителни характеристики на тази форма на взаимодействие между семейството и училището са:

- едновременно с родителите на децата с общ (сходен) проблем се изясняват проблемната ситуация, причините, довели до нея;
- търсят се общи решения за преодоляването ѝ.

Тази форма също има своите ограничения на взаимодействие. Има различна активност на родителите по отношение на дискутираните въпроси. Освен това не всички родители посещават родителските срещи по една или друга причина.

Форма на взаимодействие се явява **писмения контакт** със семейството (Чавдарова - Костова 2018, с.21). В училищната практика той се свежда до писането на забележка в ученическата книжка по повод на някаква негативна проява на ученика. При негативни прояви на детето, когато то има проблем, писмената забележка е необходима, защото информира родителя за това. Важното е родителят да бъде информиран, независимо от начина, за възникналия проблем, защото това е предпоставка за търсенето на съвместни решения. Писменият контакт със семейството не трябва да бъде осъществяван само по негативни поводи, когато с детето има някакъв проблем.

Друга полезна форма е **писането и изпращането на периодични писма до родителите**, съдържащи информация за успеха и поведението на ученика по време на съответен период на обучение. Днес тази функция изпълняват отчасти електронните дневници. Изключително актуален е въпросът за използването на интернет възможностите за комуникация - фейсбук, скайп, вайбър, електронна поща.

Най-често срещан вид комуникация с родителите е по **телефон**. Класните ръководители трябва да предоставят за контакт телефонен номер, на който те могат да бъдат търсени от родителите или да получават кратки писмени съобщения или имейли.

Една от традиционните форми на взаимодействие между семейството и училището, особено подходяща за началната и прогимназиалната училищна възраст, която почти не се използва, е **посещението по домовете**. Положителното при прилагането на тази форма е, че на място учителят може да види каква е обстановката, в която учи детето, дали има подходящ кът за учене, цялостната организация на дома; поведението на родителя по време на посещението може да „подскаже“ на учителя за проблеми в семейството. Ограничения при реализирането ѝ са когато учениците са от различни от мястото на училището населени места, това затруднява посещаване по домовете им, родителите могат да не осигурят достъп до дома си, да не пожелаят да допуснат учителя, времевият проблем – необходимо е време класният ръководител да посети домовете на всички

ученици, което е свързано пряко с проблема за свободното време на учителя, координирането и съгласуването на срещата с родителите.

От важно значение е **поставянето на сайта на образователната институция всякакъв вид информация**, която би ориентирала родителите както по отношение на процеса на обучение, така и за организирани извънкласни дейности, тържества, други събития, благотворителни акции и др. Пример за отговор на потребности на много родители, загрижени за здравословността на храненето на децата им, да са информирани за предлаганите ястия от училищния стол е публикуването на седмичното меню. Това е начин да се понижи безпокойството на родителите и да се намали разходът на време за училищното ръководство за реагиране на родителски искания по този въпрос.

Важен е проблемът, свързан с **педагогическата компетентност на родителите**. Родителят трябва непрекъснато да се усъвършенства чрез четене на специализирана литература по въпросите на възпитанието на децата. Но поради прекомерната си ангажираност, свързана с трудовата реализация и финансовото обезпечаване на семейството, много от родителите нямат достатъчно време за четене на педагогическа литература, не знаят какво да четат, с кого да се консултират при възникнал проблем с детето им. В този аспект училището може да се заеме с повишаване на педагогическата компетентност на родителите, като по този начин само се подпомага. Успешна форма на взаимодействие в този аспект се явява ежемесечното организиране на различни семинари от типа „Училище за родители“. Повишаването на педагогическата компетентност на родителите се явява условие за по-голямо разбиране на спецификата на учителския труд от страна на родителите, което е предпоставка за намаляване на броя на конфликтните ситуации между представителите на семейството и училището, сериозна пречка за ефективно сътрудничество между тях.

Традиционна форма за интегриране на родителската активност в дейности в образователната институция са **включване в различни тържества и празници** - национални, религиозни, на образователната институция – откриване и закриване на учебната година, патронни

празници, екскурзии, походи и др. Родители и други представители на семействата участват като наблюдатели на изяви на техните деца при тържества в училището, в т. ч. с благотворителна насоченост. Някои родители се включват активно и в организацията на такива събития. Родители участват с доброволчески труд в облагородяването на училищните пространства.

С оглед на състоянието на общата среда на живеене на децата и рисковете за тях, които са резултат от настъпилите промени и липсата на обществена превантивна политика, се налага необходимостта от изграждане на *цялостен подход* за развитие на взаимодействието между училището и семейната среда. Този подход изисква постигането на *стратегически цели*, които могат да се разглеждат и като **етапи** в развитието на ефективно взаимодействие между училищната и семейната среда:

1. Изграждане на ясен образ за измеренията на сътрудничеството между училището и семейството. Необходимо е да се изработят единни стандарти (основани на постиженията на добре функциониращите училищни общности), да се подкрепи изготвянето на училищна политика за партньорство със семейството и изграждане на реални действащи училищни общности.

2. Активизиране на училището за приобщаване на родителите към училищния живот. Училището трябва да направи първите стъпки за преодоляване на отчуждението и взаимното недоверие между него и семейството, като развива професионализма на училищния персонал (учители, администрация и др.) и предприема разнообразни дейности за *активизиране, информиране и консултиране* на родителите. Училището трябва:

- ✓ да информира редовно родителите какво прави и защо;
- ✓ да провежда дейности с родителите за повишаване на техните познания и умения и да споделя с тях своя опит;
- ✓ да работи с родителите за утвърждаване на самоуважението на децата;
- ✓ да обсъжда с родителите нуждите от партньорството и резултатите от него;

✓ да включва родителите в идентифицирането на важните за училището и образованието проблеми, в училищното планиране и управление.

3. Развитие на училищните настоятелства като ефективно действащи институции за изграждане на училищната общност. Процесът на развитие на училищните настоятелства е твърде неустойчив. Училището и другите държавни и общински институции трябва да подпомогнат тяхното организационно, методическо и институционално развитие, особено в общности от малцинствените етнически групи.

4. Постигане на училищно-родителско договаряне за политика на сигурна училищна среда за учениците и за тяхното личностно и социално развитие. Постигането на училищно - родителско споразумение е резултат от изграждане на равностойни партньорски взаимоотношения между училището (учители, администрация и др.) и родителите. От гледна точка на възприетия подход това споразумение трябва да отчита правата на трите страни (учители, родители и ученици) и да отразява техните отговорности за осигуряване на оптимални условия за развитието им.

5. Създаване на училищни мрежи за взаимна подкрепа и мултиплициране на добрия опит в развитието на ефективни взаимодействия между училищната и семейната среда. При създаване на регионални училищни мрежи е необходимо да се отчита спецификата на всяка образователна институция. Кризисните училища могат да се разглеждат на две групи:

I група - с допуснати по-голям брой отсъствия;

II група - с допуснати ниски резултати от учениците.

6. Обучение на педагогическия персонал и родителите на учениците за ефективна работа и постигане на крайната цел на системата на училищното образование. Превръщането на работата с родителите като „система“, т. е. е неотменима дейност, с фокус върху „сензорния профил“. Родителите на учениците следва да се убедят, че тяхното дете ще бъде обгрижено. Родителското участие е необходимо да се реализира чрез участие в различни съвместни дейности.

НЯКОИ ПРЕДПОСТАВКИ, ОПРЕДЕЛЯЩИ РАБОТАТА С РОДИТЕЛИТЕ – ИНСТРУМЕНТ ЗА САМООЦЕНКА

Все още у нас няма въведен **единен национален стандарт** за работа на образователните институции със семейството и местните общности, по по-добие на Швейцария и Германия, Австралия и Нова Зеландия, САЩ, с ясно дефинирани цели, диференцирани компетенции и отговорности, измерими резултати. За да бъде ефективно взаимодействието между училищната общност и семейството следва да бъдат създадени условия от двете страни за осъществяване на:

1. ***Споделена отговорност между училището и семейството за превенция на негативни прояви.*** Семейството носи основната отговорност за възпитанието и социализацията на своите деца. Родителят е този, който е най-заинтересован от развитието на своето дете и същевременно има най-съществено влияние върху него. Ролята на училището е да образова, но едновременно с това да социализира и възпитава. Понижаването на негативните прояви от и между участниците в образователния процес – учители, родители и ученици, може да бъде резултат от сътрудничеството между родителската и училищната общност.

2. ***Комуникация с усещане за отговорност.*** Необходимо е взаимно приемане на отговорностите на всяка от страните - училище и родители. Всяка от тях трябва да осъзнава своята роля, да приема другата, да работи за намаляване на напрежението и подобряване на взаимоотношенията с другата страна. Отговорната комуникация не е просто въпрос на добро възпитание, а на осъзната необходимост.

3. ***Комуникация между училище и родители, която подобрява общуването и участието им в училищния живот.*** Училищният живот не е само за учителите и учениците. В него трябва да се включват и родителите, като участието им да не се свежда единствено до пасивно наблюдение. Родителите трябва да дават мнения, да оценяват и да участват активно в различни по характер училищни дейности.

4. ***Експертен модел на взаимодействие между училището и родители.*** Учителят е експерт в учебния процес, а родителят е експерт в

емоционалното възпитание на детето си. Равностойното участие на двете страни в процеса на обучение и възпитание, както и съвместното взимане на решения е гаранция за успех.

5. Комуникация и взаимодействие, основани на взаимно уважение и разбиране. Необходима е активна *двупосочна комуникация*. Взаимното уважение, зачитането и защитата на правата на другата страна са предпоставка за постигане на добри резултати. Показател за ефективността на работата на училището е степента, в която то успява да осигури интегрирането на различните групи - учители, ученици, родители, общественост, в една функционираща училищна общност.

6. Свободно изразяване на мнения, предложения и оплаквания. Учители и родители могат свободно да изразяват мнения, без да се интересуват от негативни последици.

7. Взаимодействие без злоупотреба и дискриминация. Необходимо е отношенията да са освободени от предразсъдъци относно социален, образователен, културен, етнически статус.

8. Осигуряване на подкрепа на семействата. Необходимо е подпомагане на семействата за справяне със стреса в условията на COVID - 19.

9. Прозрачност на действията. Необходима е добра информираност за действията на двете партниращи си страни. В отношенията си двете страни трябва да проявяват толерантност, зачитане на личното достойнство, загриженост, отговорност и емпатия.

УПРАВЛЕНИЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ УЧИЛИЩНАТА И СЕМЕЙНАТА СРЕДА

Управлението на взаимодействието между училищната и семейната среда може да се реализира на различни институционални равнища:

- ✓ на равнище паралелка – от класен ръководител;
- ✓ на равнище - образователна институция – от училищното ръководство и педагогическите специалисти;
- ✓ на равнище - община;

✓ на равнище - Регионално управление на образованието.

Екипът от специалисти реализира чрез *информационно, методическо, квалификационно и организационно* осигуряване процеса на взаимодействие между училищната и семейната среда. Тези управленски функции следва да се реализират системно чрез следните *дейности*:

1. Ресурсно осигуряване на процеса.

2. Мониторинг на основните нагласи, очаквания и проблеми на родителите, свързани с образованието и осигуряването на сигурна среда за техните деца на ниво училище, отчитайки спецификата на образователната институция и мултикултурната среда на ниво на населено място.

3. Идентифициране на проблеми във взаимодействието на училищната и семейната среда и предлагане на възможности за развитие.

4. Мониторинг и оценка на постиженията на училищата в развитието на взаимодействието им с родителите.

5. Координиране на общински, държавни институции и други заинтересовани страни за постигане на целите на системата на предучилищното и училищното образование, с активното участие на родителите.

6. Провеждане на квалификационни курсове, семинари, работни срещи и други за персонала в училищата и родителите при взаимодействието им.

Необходимо е всяка образователна институция да приеме **план за управление на взаимодействието между училищната общност и родителите** с ясни задачи, дейности и срокове за изпълнение, като се отчитат спецификата на образователната организация, местните особености и националните приоритети в областта на средното образование (*приложение 1*).

Като активна страна в управлението, училищното ръководство насърчава въвеждане на съответни политики и форми, гарантиращи ефективно взаимодействие с цел повишаване качеството на образователния процес и успешната социална реализация на подрастващите. В този аспект авторът на публикацията предлага примерен план, съобразен със

спецификата на ръководеното от него училище - ОУ „Добри Чинтулов“ - Варна.

Приложение 1

**ПЛАН
ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ
УЧИЛИЩНАТА ОБЩНОСТ И РОДИТЕЛИТЕ ЗА УЧ. 2020/2021 г.**

№	ЗАДАЧИ	ДЕЙНОСТИ	СРОК ОТГОВАРЯ
1	Координиране дейността на училищния екип.	<p>✓ Провеждане на работно съвещание с училищния екип за запознаване с дейностите от плана за управление на взаимодействието между училищната общност и родителите.</p> <p>✓ Провеждане на работно съвещание с педагогическите специалисти за запознаване с дейностите от плана за управление на взаимодействието между училищната общност и родителите.</p>	<p>До 30.XI.2020 Директор училищен екип</p> <p>До 30.XI.2020 Директор училищен екип</p>
2	Планиране и осъществяване на дейности за приобщаване на родителите към училищния живот.	<p>✓ Запознаване на родителите с Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в училищната институция и с Алгоритъма за прилагане на механизма.</p> <p>✓ Регулярни срещи с родителите с цел повишаване на педагого - психологическата им компетентност.</p> <p>✓ Участие в общински, областни и национални литературни, певчески конкурси, като се работи съвместно с родителите за оказване на логистична</p>	<p>До 31.X.2020 г. Директор училищен екип класни ръководители уч. психолози пед. съветник.</p> <p>класни ръководители уч. психолози</p>

	<p>помощ при осъществяване на изявата на децата им.</p> <p>✓ Включване на родителите в празници и тържества: състезания и викторини, свързани с четенето и с повишаване на грамотността в прогимназиален етап.</p> <p>✓ „Здравословното хранене и спорта в училище“ – дискусия с ученици.</p> <p>✓ „Противоправните прояви в ранна ученическа възраст. Реакции, превенция и приобщаване“, съвместно с родители.</p> <p>✓ Провеждане на училищна анкета по проблемите на децата и учениците с участие на широк кръг учители, родители и заинтересовани страни.</p> <p>✓ Прилагане на модела „Училище за родители“. Планиране на обучения по теми, идентифицирани като дефицит в професионалната подготовка на педагози и родители.</p> <p>✓ Реализиране на инициативата „Аз и моето семейство“ – представяне на начина на живот на различни семейства.</p> <p>✓ Проучване на работата на учителите с родителите.</p> <p>✓ Да се подготви анкета, чрез която да се установи степента на удовлетвореност с цел предприемане на коригиращи дейности.</p>	<p>м. XII.2020 г. класни ръководители уч. психолози.</p> <p>пед. съветник</p> <p>м. I. 2021 г. класни ръководители юрист уч. психолози. пед. съветник</p> <p>м. II. 2021 г. учители по ФВС</p> <p>м. III. 2021 г. класни ръководители уч. психолози</p> <p>пед. съветник м. III. 2021 г. уч. психолози</p>
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Включване на ученици, учители и родители в дейности, по случай Международен ден на детето и Ден на Христо Ботев ✓ Психологично консултиране на ученици и родители с цел повишаване на емоционалната интелигентност и оптимизация на отношението родител - дете. ✓ Създаване на клубове по интереси за ученици и организиране на изяви пред техните родители и учители. 	<p>м. IV. 2021 г. класни ръководители пед.съветник м.VI. 2021 г. Директор уч. психолози</p> <p>м. VI. 2021 г. Ръководители на клубове</p>
3	Подготовка на педагогическите специалисти и родителите за постигане на крайната цел на системата на училищното образование.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Намиране на подходящи форми за работа, които позволяват родителите да участват в процеса на преминаване към обучение в електронна среда. ✓ Създаване на групи за бърза комуникация (учители - ръководство, учители - родители). ✓ „Структурата на семейството и ролята на родителите в училищния живот“- представяне на презентация. ✓ „Новото предизвикателство COVID-19 пред семейството и училището“ – презентация и дискусия. ✓ „Живот вкъщи“ – дискусия. ✓ „Родители в електронната класна стая“ – презентация. 	<p>30. XI. 2020 г. училищен екип</p> <p>30. XI. 2020 г.</p> <p>28.II.2021 г.</p> <p>м. XI. 2021 г.</p> <p>м. XI. 2021 г.</p> <p>м. XII. 2021 г.</p>
4	Квалификация за всички.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Вътрешно-квалификац. дейности за повишаване на компетентността 	<p>уч. 2020/2021 г. Зам.-</p>

		<p>им в сферата на комуникацията и изграждане на доверителни отношения.</p> <p>✓ Вътрешна квалификация за създаване на нагласи у родителите, как да подкрепят децата си в обучителния процес.</p> <p>✓ Обучение по преговори, управление на конфликти и медиация – съвместно за учители и родители.</p> <p>✓ Провеждане на външна квалификационна дейност съвместно с родители с цел повишаване на педагогическата им компетентност.</p>	<p>директори председатели на методически обединения</p> <p>уч. 2020/2021 г. Зам. - директори председатели на методически обединения</p> <p>Зам. - директори Директор</p>
5	Планиране и осъществяване на дейности за приобщаване на родителите към училищния живот.	<p>✓ Включване на родителите в тържества и състезания, свързани с четенето и повишаване на грамотността.</p> <p>✓ Психологическо консултиране на родители и ученици с цел повишаване на емоционалната интелигентност и оптимизация на отношението родител-дете.</p>	<p>м. IV. 2021 г. учители по БЕЛ уч. психолози пед.съветник</p> <p>м. V. 2021 г. училищни психолози</p>
6	Постигане на доверие между училището и родителите.	<p>✓ Постигане на училищно-родителски договор за партньорство, който отчита правата и задълженията на учителите и родителите.</p>	<p>30.11.2020 г. Директор</p>
7	Отчитане и мониторинг	<p>✓ Отчитане на дейностите и постигане на целите.</p> <p>✓ Влияние на външната среда.</p> <p>✓ Изготвяне на междинен и</p>	<p>м. VI. 2021 г. Директор училищен екип</p>

		<p>годишен доклад с отчитане на напредъка и идентифициране на проблеми.</p> <p>✓ Предприемане на дейности и изготвяне на план за уч. 2021/2022 г.</p>	
--	--	---	--

Като добър положителен опит в образователната институция в дългосрочен план е възприета неприлагана до сега в училищната практика форма, която регламентира **склучване на споразумение за партньорство между училището и родителите на учениците** от всяка паралелка при спазване на принципите на прозрачност и доброволност. В резултат на нейното прилагане в ОУ „Добри Чинтулов“ - Варна са сключени споразумения с над 850 родители за партньорство.

СПОРАЗУМЕНИЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО

Днес,2021 г. в гр. Варна в изпълнение на модел за **управление на взаимодействието между училищната общност и родителите** се подписа настоящото споразумение за партньорство между:

1. ОУ „Добри Чинтулов“, представлявано от Веселин Димитров Михалев - Директор, с адрес на управление: ул. „Милосърдие“ №12, Варна, наричано за краткост **УЧИЛИЩЕТО**, от една страна и

2. Родителите/настойниците на учениците от II а клас, за краткост - **ПАРТНЬОРИ**, от друга страна, се сключи настоящия договор за следното:

I. Предмет

1. Страните се споразумяха да обединят своите усилия за осъществяване на ефективно взаимодействие между училището и семейството за постигане на ползотворно сътрудничество в областта на обучението, възпитанието и социализацията на децата/учениците.

2. Чрез настоящото споразумение страните установяват своите ангажименти, отговорности и отношения между партньори, които се прилагат за постигане на целите на гореспоменатото сътрудничество.

3. **ПАРТНЬОРИТЕ и УЧИЛИЩЕТО** нямат право да прехвърлят отговорността за възпитанието на детето/ученика само на една от страните.

4. Условиата, упоменати тук, са признати и приети от страните.

II. Вид на сътрудничеството

1. Сътрудничеството се осъществява като равноправно партньорство.

2. Родителите и учителите са еднакво отговорни за осигуряване благополучието на децата/учениците.

III. Срок на сътрудничеството

1. Настоящото споразумение влиза в сила от датата на подписване от двете страни.

2. Срок - до приключване на етапа на обучение на учениците от Па клас в ОУ „Добри Чинтулов“ – Варна.

IV. Ангажименти и отговорности на страните

УЧИЛИЩЕТО, в изпълнение на предмета на споразумението, извършва следното:

1. Информира и взаимодейства със семейството чрез:

➤ сайта на училището;

➤ осъществява лична комуникация чрез класен ръководител, учител, заместник-директор, директор, съобразно конкретните потребности на всеки ученик;

➤ електронен дневник;

➤ електронни форми за комуникация - Microsoft Teams, Viber,

Google classroom.

2. Проявява уважение и доверие към семейството на ученика.

3. Подпомага усъвършенстването на родителските умения и компетентности.

4. Насърчава и подкрепя всеки ученик според неговите способности и силни страни.

5. Подкрепя родителите в осигуряването на спокойна среда за учене у дома.

6. Включва членовете на семейството, като доброволци, в дейностите на училището.

7. Осигурява среда, гарантираща сигурност и достойнство на ученика.

8. Осигурява защитена, естетична и технически обезпечена материална база за осъществяване на учебния процес.

9. Формира нагласи за приемане на различията между децата/учениците, основани на раса, народност, етническа принадлежност, произход, религия.

10. Включва представители на семейството в урочната дейност; в часа на класа; в извънкласна и извънучилищна дейност като генератори на идеи и участници в дейности за подобряване на възпитателната среда в образователната институция.

11. Осигурява условия за физическо, духовно и социално развитие.

12. Информира родителите за постижения и затруднения, за добро и неприемливо поведение на ученика.

ПАРТНЬОРИТЕ, в изпълнение на предмета на споразумението, извършват следното:

1. Подкрепят и съдействат за спазване на правилата за поведение на учениците в училище, съгласно правилника за дейността на училището и заповедите, издадени от Директора.

2. Проявяват уважение и доверие към педагогическите специалисти и останалия персонал в УЧИЛИЩЕТО.

3. Осигуряват редовното и навременно присъствие на ученика в училище, необходимите учебници, учебни помагала и принадлежности за обучението им.

4. Информират своевременно УЧИЛИЩЕТО за заболявания на детето, специфични особености по отношение на храненето на ученика.

5. Активно се включват и съдействат при реализацията на дейности на образователната институция – празници, тържества, състезания, конкурси, фестивали.

6. Уведомяват своевременно УЧИЛИЩЕТО в случаите на отсъствие на ученика.

7. Създават условия за самостоятелно учене вкъщи и съдействат за изграждане на умения за учене през целия живот.

8. Осигуряват помощ, когато бъдат помолени, но се въздържат от поемане на отговорност при допуснати грешки, така че детето да работи самостоятелно и да се учи от опита.

9. Формират положително отношение към ученето и опазването на материалната база.

10. Осъществяват регулярни присъствени или онлайн срещи с класния ръководител и учителите на ученика.

11. Изискват информация за детето/ученика от УЧИЛИЩЕТО.

12. Възпитават самоуважение у детето си.

13. Предоставят вярна информация и документация, оказват съдействие при неприемливо поведение на детето, осигуряват редовно посещение на занятия.

V. Принципи на нравствено отношение и конфиденциалност

1. Учителят трябва да е в максимална степен дискретен и информацията от родителя да се пази в тайна, освен ако тя не е свързана със закононарушения и не застрашава здравето и живота на детето или ученика.

2. УЧИЛИЩЕТО и ПАРТНЬОРИТЕ спазват принципите на взаимопомощ и сътрудничество по между си.

VI. Прекратяване на споразумението

1. Настоящото споразумяване се прекратява:

1.1. С изтичане на срока на действието му;

1.2. С напускане на училището от ученика.

2. Партньорите не могат да бъдат задължавани по съдебен или друг принудителен ред да изпълнят ангажименти, произтичащи от това Споразумение.

3. Действието на Споразумението спрямо Партньор се прекратява, когато той едностранно заяви оттеглянето си от него спрямо всички останали Партньори.

VII. Общи разпоредби

1. Страните ще решават споровете, възникнали по повод изпълнението на настоящото споразумение, чрез разбирателство и взаимни отстъпки, а при необходимост в присъствието на медиатор.

2. По отношение на всички неуредени въпроси се прилагат ЗПУО, подзаконовите нормативни актове за системата на предучилищното и училищното образование.

3. Настоящото споразумение може да бъде изменено или допълнено от страните с анекс, в писмена форма.

4. Настоящото споразумение се състави в два еднообразни екземпляра – по един за всяка от страните, като екземплярът за родителите се съхранява от председателя на родителския актив.

ЗА УЧИЛИЩЕТО

.....
ДИРЕКТОР

ПАРТНЬОРИ

.....
име и подпис на родителите

МЯСТО НА УЧИЛИЩНИЯ ДИРЕКТОР ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО

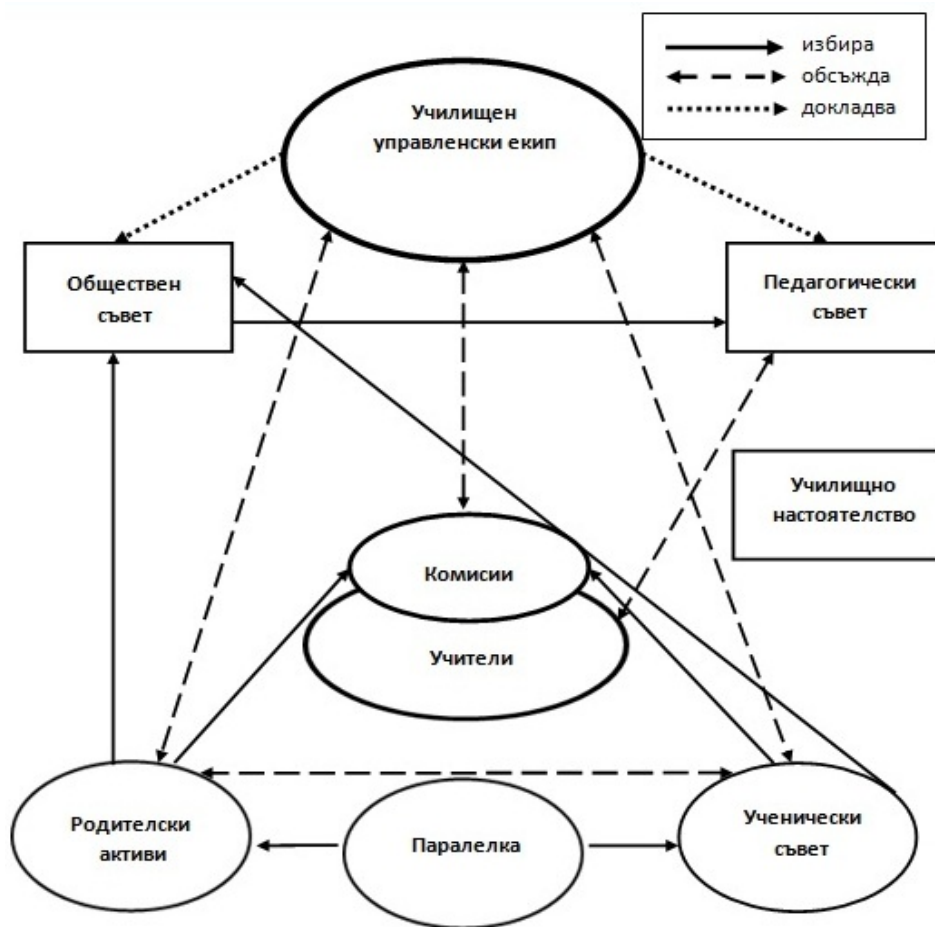
Вътрешноучилищното управление се осъществява от директорът и неговият управленски екип - заместник-директори, педагогическия съвет, общественения съвет, ученическият съвет, училищни комисии. Негова цел е да осигури ефективното функциониране на училищната организация, като създаде условия за творчество и инициативност на кадрите. В качеството си на мениджър той носи отговорност за създаване на **модел за управление на сътрудничеството**, които е представен в *схема 1*.

Чрез предложеният модел на взаимодействие с родителите се постига **висока степен на ефективност** в подкрепата на личностното развитие на учениците и постигане на целите на обучението и възпитанието в училище. Това е **модел на съучастието**, при запазване на границите на взаимоотношенията, детерминирани от изпълняваните роли и постигане на уважение към възможностите учителите и родителите за взаимна подкрепа

на учениците. Въвеждането на модела на взаимодействие училищна общност - семейство води до утвърждаване на партньорство, преодоляване на предразсъдъци и бариери, утвърждаване на нов тип училищна култура на споделена отговорност.

МОДЕЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО

Схема 1

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРИЛАГАНЕ НА МОДЕЛА НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ УЧИЛИЩНАТА ОБЩНОСТ И РОДИТЕЛИТЕ

В резултат на реализирането на дейностите от плана за взаимодействие между училищната общност и родителите могат да се очакват следните резултати:

1. Добро сътрудничество между родители и учители за постигане на резултати в обучението и възпитанието на децата и учениците.

2. Преодоляване на пасивност и скептицизъм на родителите по отношение на възможностите на училището да предложи интересни и полезни за децата извънкласни форми за изява.

3. Активно участие на голям брой родители с дейности и в извънкласни форми, съвместно с децата си.

4. Повишена мотивация на родителите от всички етноси за интегриране на децата в образователната система чрез интерактивни форми на обучение.

5. Гарантиран равен и качествен достъп на учениците до образование чрез подобряване на образователната среда.

6. Постигнати по-високи резултати от НВО в IV и VII клас.

7. Повишено взаимно доверие между родители и учители, приемане и осъзнаване на различните роли в общата благородна цел – развитието и изграждането на млади личности с градивни цели, осъзнат и осмислен живот.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ

Насоките за промяна в педагогическо взаимодействие между училищната общности и родителите може да се търсят в няколко *направления*, засягащи проектирането, въвеждането и реализирането на политики и практики, а именно:

1. В процеса на осъществяване на ефективно взаимодействие с родителите трябва да се отчита **комплекс от фактори**, които се отразяват върху възможностите на семейството за пълноценно отглеждане и възпитание на учениците.

2. Постигане на **консенсус между всички субекти във взаимодействието** относно основните принципи, върху който то се изгражда. Ръководни начала в развитието на подобен на модел на сътрудничество могат да бъдат ученикът и неговият най-добър интерес; споделена отговорност и улеснена комуникация между основните участници в образователния процес, гарантиране на подкрепа за родителите с цел увеличаване техния капацитет и педагогическа компетентност по отношение обучението и възпитанието на децата им; приобщаване на родителите към установената училищна култура, установяване на партньорство на училището и семейството с неправителствените организации и сдружения.

3. Оптималното взаимодействие между образователната институция и семействата предполага висока **култура на общуване, базирана на взаимно доверие, оказване на помощ и подкрепа, решаване на възникнали въпроси**. Необходимо е непрекъснато повишаване на педагогическата компетентност на учителите, в т. ч. и на класните ръководители по отношение подходи, форми, методи за взаимодействие с родителите в рамките на продължаващата квалификация на педагогическите специалисти. Родителите също имат нужда да повишат педагогическата си компетентност, за да могат по-резултатно да подпомогнат развитието на децата си.

4. Предлагаият комплекс от различни форми и методи за активизиране на родителското участие и включване в разнообразни дейности все още не е достатъчен. Училището като образователна институция във висока степен трябва да **популяризира** не само постиженията на учениците, но и специфичната си организация на дейност - **какво точно се извършва, защо се извършва и с каква цел**, за да послужи като модел за взаимодействие с родителската общност.

5. Обмисляне на идея за **въвеждане на национален стандарт** за работа на образователните институции със семейството и местните общности (по по-добие на Швейцария и Германия, Австралия, Нова Зеландия, САЩ) с ясно дефинирани цели, диференцирани компетенции и отговорности, измерими резултати на базата на добре функциониращи училищни общности и утвърдена училищна политика за партньорство със семейството.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Днес училището като образователна институция е призвана да осигури социокултурната приемственост между поколенията, а една от най-съществените предпоставки за това се открива във взаимодействията между педагогически специалисти и родители. Родители и учители **осъзнават нуждата от обединяване на усилията** си за ефективно сътрудничество, което да се реализира чрез съвместна работа, която подкрепя подрастващите в тяхното развитие като личности.

Съвместната работа между семейство и училище е предизвикателство, което изисква установяване на **партньорско взаимодействие**, откритост и признаване на съществуващите проблеми, обединяване на ресурсите за търсене на конструктивни решения.

Сътрудничеството между семейството и училището се нуждае от **доверие, двупосочен и равноправен обмен** на идеи и позиции, взаимност между учители и родители в зачитането и уважението на авторитета и компетентността на другия. Това ще доведе до **позитивна училищна атмосфера за учене**, изграждане на **позитивен образ на образователната институция** в по-широката социална среда, реализиран с приноса на активни и мотивирани ученици с високи постижения, удовлетворени и приобщени към живота на училището родители, признати и уважавани от учениците и техните родители педагогически специалисти. Не на последно място следва да се отбележи и още един позитивен резултат – **функциониране на училището като сътрудническа си общност**, постигнато благодарение на прозрачни политики, в центъра на които са потребностите на учениците и техните семейства,

ЛИТЕРАТУРА

1. **Бозова, М.** Включване на представители на семействата в различни нива на управление на училището като членове на колективни органи, ДИПКУ Стара Загора бр.2, 2017
2. **Бозова, М.** Някои ефективни форми на взаимодействие училище – семейство, Сборник с доклади от Втора национална педагогическа конференция на тема „Работа с родители“, Фондация „Кузманов“, Дъга, 2016.
3. **Бозова, М.** Управление на взаимодействието училище – семейство в рамките на образователната институция. Автореферат, 2017.
4. **Дюркем, Е.** Да мислим възпитанието. С, 2006.
5. Закон за предучилищното и училищното образование.
6. **Коцев, В., Пейчев, И.** Ефективна комуникация и работа с родители. Първо издание. Печ. „Мултипринт“, 2019.
7. Концепция за управление на взаимодействието между училищната общности и родителите „Модерни учители и родители – партньорство между училище и семейство“. РУО - Варна.
8. Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г.
9. Национална стратегия за повишаване и насърчаване на грамотността за периода 2014-2020 г.
10. **Петров, Г.** Детската престъпност. В. Търново. Изд. „Абагар“, 1998.
11. **Първанова, Й.** Участието на общността в управлението на училището - (не) възможното партньорство. В: Педагогика, Т. 87, кн. 9, 2015.
12. Практически наръчник „Трудните деца в училище“. Изд. РААБЕ.
13. Стратегия за намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система за периода 2013-2020 г.
14. Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства за периода 2015-2020 г.

15. **Цветанска, С.** Комуникация на партньорство между учители и родители в училище. В: Реторика и комуникации, 2015, бр. 17.
16. **Чавдарова-Костова, С.** Възпитанието в съвременното българско училище. В: Образование, №2, 2012, с. 68-81.
17. **Чавдарова-Костова, С.** и др. Състояние на педагогическото взаимодействие „семейство - образователни институции - социална среда“. Резултати от едно изследване. В: Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“, Т. 11, 2018.
18. **Чавдарова-Костова, С.** Възможности на училището за компенсиране на недостатъчната родителска ангажираност по отношение учебната подготовка на детето - причини за необходимостта от социална педагогическа подкрепа. В: Образование, 2008, №1.
19. **Чавдарова-Костова, С.** Актуални аспекти на взаимодействието между семейството и училището. В: Начално училище, 2005, №1.